

Anna K. Duda
Akademia Ignatianum w Krakowie

Wyzwania edukacyjnej codzienności wobec budowania sensu życia osób starszych w Polsce i Kanadzie

Challenges of Everyday Education
to Build the Meaning of Life of Elderly People
in Poland and Canada

Norbert G. Pikuła, *Poczucie sensu życia osób starszych.*
Inspiracje do edukacji w starości, wydanie 3,
Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2016, ss. 218

Prezentowana publikacja ma charakter porównawczy, wzbogacony prezentacją analizy wyników badań prowadzonych w 2014 roku. Książka, jak zaznacza sam autor we Wstępie, „adresowana jest do pedagogów społecznych, studentów kierunków pedagogicznych, psychologii, socjologii, politologii, nauk o rodzinie i teologii”. Ponadto Norbert G. Pikuła wyraża nadzieję, że książka stanie się inspiracją w zakresie opieki nad osobami starszymi i impulsem do zmiany postrzegania starości i procesu starzenia się.

Publikacja została podzielona na cztery główne części, dodatkowo opatrzone wstępem, podsumowaniem w językach polskim i angielskim oraz bogatą bibliografią, która nie tylko ukazuje panującą modę, a zarazem poglądy na zagadnienie starości, ale też pozwala umiejscowić poczucie sensu życia w istniejącym i rozwijającym

SPI Vol. 20, 2017/3
ISSN 2450-5358
e-ISSN 2450-5366

Reviews

Recenzje

się dyskursie gerontologicznym. Rozdział pierwszy (Życie osób starszych w czasach zmiany społecznej) ma charakter teoretyczny i obejmuje takie zagadnienia, jak: osoby starsze w czasach zmiany społecznej, jakość życia seniorów, charakterystyka potrzeb osób starszych, ponowne odkrywanie sensu życia, samotność i osamotnienie seniorów, styl życia a aktywność edukacyjna seniorów. W tej części przedstawiono jasną, syntetyczną, a przy tym wielostronną analizę dotychczasowych wyników badań oraz przegląd bogatej literatury. Taki sposób prezentacji umożliwił autorowi stworzenie obrazu sensu życia w postaci wskaźników jakości życia, perspektywy ujmowania samotności i możliwości jej przekraczania w poszukiwaniu sensu. Zwieńczeniem tej części jest uzupełnienie treści o krótki, acz satysfakcjonujący opis zmiany społecznej i edukacyjnej oraz prezentacja edukacji formalnej wspomagającej aktywne życie seniorów.

W rozdziale drugim autor przedstawił metodologiczne podstawy badań własnych. W badaniach nad poczuciem sensu życia seniorów zaznaczył, że z kategorią sensu nierozzerwalne są kategorie samotności i rozwoju. Badanie objęło Polaków w wieku senioralnym, mieszkających w Polsce i wśród Polonii kanadyjskiej i zostało prowadzone za pomocą studium przypadku. Metodą gromadzenia danych był zogniskowany wywiad grupowy, które prowadził moderator. Chociaż Pikuła powołuje się na wielu autorów „podręczników do badań społecznych”, w publikacji widać zarówno świadomość przyjętego stanowiska metodologicznego, jak i doświadczenie oraz dojrzałość badawczą.

Trzeci rozdział jest miejscem prezentacji wyników uzyskanych na podstawie analizy prowadzonych badań. Chociaż sam autor w publikacji tego nie zaznacza, jako formę wnioskowania i przedstawienia zebranych, skategoryzowanych danych wybrał metodę bricolage'u, która w tym przypadku okazała się zarówno skuteczna, jak i estetyczna (choć to tylko element oceny fasadowej). Omówieniu i dyskusji poddano zagadnienia, które wyłoniono w procesie zbierania danych, takie jak: rozumienie poczucia sensu życia, posiadanie celów życiowych, umiejętność oceny poziomu satysfakcji z posiadanego celu, negacja bezcelowości życia, ocena tego, co daje życiu sens, deklarowanie potrzeby poszukiwania sensu i celu życiowego, rozumienie i poszukiwanie misji życiowej, poszukiwanie znaczeń i wartości w życiu, sposób pojmowania tego, co czyni życie ważnym, relacje

z rodziną i z otoczeniem, w tym relacje sąsiedzkie, stosunek do Polski i Polaków, jak i do Kanady i Kanadyjczyków, postrzeganie własnej starości, relacje z Bogiem, potrzeba kontaktu społecznego i poczucie odrzucenia społecznego, utrata grupy towarzyskiej, relacje z grupą rówieśniczą.

Ostatni rozdział ma stanowić uzupełnienie podjętych badań i rozważań teoretycznych, a zarazem inspirację do praktycznych działań w obszarze edukacji senioralnej. Jak zauważa autor, uczestnictwo seniorów w edukacji wpisuje się w mechanizm aktywizacji tej grupy społecznej oraz nadawania im poczucia bycia ważnymi i „wizyjnymi”. Partycypacja seniorów w edukacji włącza ich w życie grupy rówieśniczej i otwiera na relacje międzygeneracyjne. Podkreślona została również rola samej edukacji w budowaniu sensu życia, a także w kreowaniu nowych wartości i podnoszeniu poziomu jakości życia.

Rekapitułując, warto docenić pracę autora i zwrócić uwagę zarówno na wartość merytoryczną publikacji, która nie stanowi jedynie przeglądu teoretycznego, ale jest ciekawym, jasnym i koherentnym uzupełnieniem istniejącej dyskusji nad sytuacją polskich seniorów, jak i na jej wartość estetyczną, która stanowi dodatkowy walor w odbiorze przez czytelnika. W pracy widoczna jest pasja i zaangażowanie w podjętą tematykę, a jej starannie i dojrzałe dobrana zawartość może stać się inspiracją, a zarazem uzasadnieniem potrzeby prowadzenia działań edukacyjnych i aktywizujących wśród osób starszych. Książka nie jest z pewnością kolejną publikacją, która będzie zalegać zakurzone półki wielu bibliotek, lecz gotowym do pracy narzędziem do zwalczania stereotypów na temat starości oraz opracowaniem ułatwiającym podejmowanie i rozumienie działań mających na celu wsparcie osób starszych w naszym kraju.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Mgr Anna K. Duda
studentka studiów doktoranckich
Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydział Pedagogiczny
e-mail: annakduda.up@gmail.com